

Fieldlabs, Living Labs en Innovatielabs

Aanleiding

In het innovatieprogramma ZorgTech spelen fieldlabs, living labs en innovatielabs (samengevat als labs) een belangrijke rol in het ondersteunen van bedrijven met een technologische toepassing voor de zorg. Labs verlichten het werk en verbeteren de toepassingen voor de zorg. Zij helpen deze verder te ontwikkelen en te slagen in de markt.

We nodigen labs uit te participeren in het programma door deel te nemen in consortiumprojecten. Een consortium bestaat naast een lab minimaal uit een bedrijf en een zorgorganisatie. Voor het project kan een ZorgTech-voucher aangevraagd worden voor gedeeltelijke financiering van de activiteiten die worden uitgevoerd in het project. Daarnaast wordt in dit innovatieprogramma ZorgTech ingezet op het versterken van het innovatie-ecosysteem en faciliteren we dat de labs elkaar beter leren kennen en van elkaar kunnen leren.

Fieldlab, living lab of innovatielab¹

De afgelopen jaren zijn er op diverse gebieden al fieldlabs of vergelijkbare initiatieven zoals Shared Innovation Programs, living labs, innovatielabs, proeftuinen en dergelijke opgericht. We merken dat er verschillende beelden zijn bij deze labs. Voor dit innovatieprogramma hanteren we de volgende beschrijvingen.

Een fieldlab is een praktijkomgeving waar oplossingen op basis van een 'enabling technology', worden ontwikkeld en getest alsmede een omgeving waar mensen deze oplossingen leren toepassen.

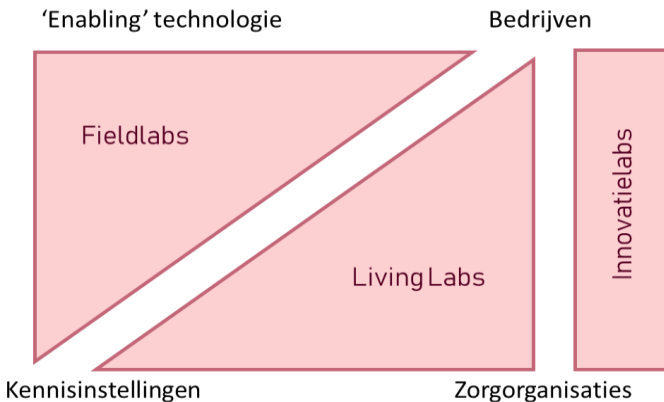
Een living lab of innovatielab is een 'real-life' omgeving, die de complexiteit van de dagelijkse praktijk weergeven. Innovatieve oplossingen worden hier getest en verder ontwikkeld in nauwe samenwerking met de eindgebruikers.

Belangrijkste verschil dat wij opmerken is dat fieldlabs meer gericht zijn op technisch vernuft (enabling technology) en/of de maakbaarheid van producten en dat living- en innovatielabs zich

---

¹ Voor het opstellen van deze toelichting is dankbaar gebruik gemaakt van de Procedure 2019 'aanvraag smart industry Fieldlab' van het Nationaal Programmabureau Smart Industry, onze ervaring met het innovatieprogramma SMITZH en de toelichting die het Rathenau instituut geeft over Living Labs <https://www.rathenau.nl/nl/vitale-kennisecosystemen/living-labs-nederland-onderzoek-en-innovatie-met-steden>

meer richten op het testen van het gebruik in de dagelijkse praktijk en de aansluiting bij de behoefte van de beoogde gebruikers. Daarbij zien we dat bij innovatielabs over het algemeen ‘alleen’ zorgorganisaties en bedrijven betrokken zijn en bij living labs ook onderwijs- en/of kennisinstellingen, zie figuur 1.

Figuur 1 Fieldlabs, living labs en innovatielabs verbinden verschillende partijen en aspecten

Naast deze fieldlabs, living labs en innovatielabs zijn er in de regio ook demolabs, experimenteelabs of test labs. Deze zijn met name gericht op het testen en gebruiken van nieuwe technologieën door zorgverleners en/of eindgebruikers, met als doel hen te laten wennen aan de innovaties, kleine aanpassingen te doen in de user interface en/of het zorgproces hierop aan te passen. Deze labs zijn zeer waardevol bij de implementatie van zorginnovaties, maar zijn niet de labs die in dit innovatieprogramma ZorgTech in aanmerking komen als labpartners binnen een voucheraanvraag.

Rol en belang van de labs

Binnen het Innovatieprogramma ZorgTech spelen labs een rol in het opbouwen en verstevigen van het ecosysteem om de innovaties te versnellen en te implementeren. Hierbij is het verbinden van de wetenschap en innovatie met de uitdagingen in de zorg belangrijk. Vaak zijn de zorginnovaties op organisatorisch en/of maatschappelijk vlak doorslaggevend en niet alleen de technologische vernuftigheid. Daarom is de betrokkenheid van gebruikers, regelgevende instanties, toeleverende bedrijven en maatschappelijke organisaties in het innovatieproces essentieel.

Labs binnen het innovatieprogramma ZorgTech hebben de volgende rol:

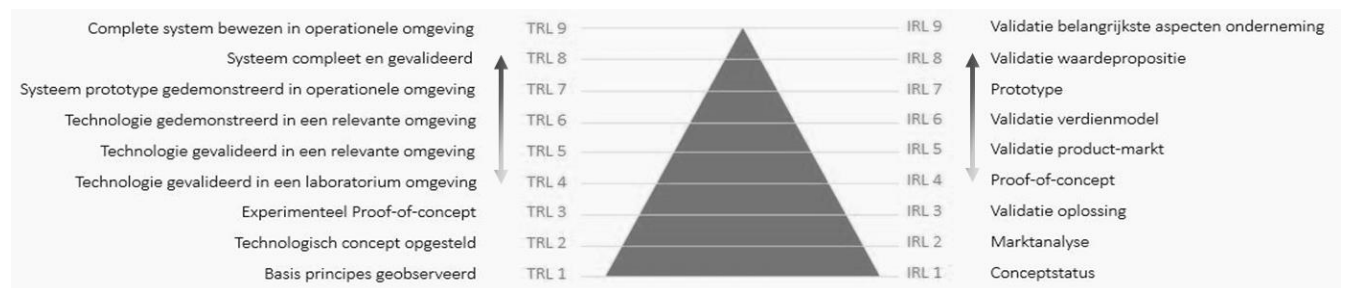
- Het lab brengt innovaties in de zorg verder.

- Het lab borgt kennis en leerervaringen in de regio en zorgt er voor dat ontwikkelingen gedeeld worden.
- De ondersteuning door het lab gaat verder dan alleen acceptatie van technologie (niet enkel: demonstratie en gebruikerservaringen ophalen, en/of het in contact brengen van gebruikers met technologie / het opleiden van gebruikers).
- Het lab stelt zich ten dienste van bedrijven om technologische oplossingen verder te ontwikkelen en uitdagingen in implementatie en opschaling weg te nemen.
- Het lab heeft kennis en ervaring van het innovatieproces en is gericht op innoveren en begeleiding van innovatieprojecten.

Kwaliteitscriteria labs

Vanuit het innovatieprogramma ZorgTech hanteren we de volgende criteria:

1. Er ligt een programma met een innovatie-ambitie op regionaal of nationaal niveau en met een plan voor de aankomende jaren.
2. De focus ligt op het valideren en valoriseren van kennis (TRL 4-7/8) en niet op “business as usual” (commerciële activiteiten/productie TRL 9), zie figuur 2 voor visuele duiding. Economische impact richt zich ook op het versterken van het regionale innovatie-ecosysteem en sluit aan bij de behoeften van mkb en startups (inter)nationaal.

Figuur 2 Verschillende niveaus van technologie (TRL) en innovatie (IRL) gereedheid

3. De rol en activiteiten van het lab zijn duidelijk voor een ondernemer.
4. Binnen een lab wordt samengewerkt met organisaties die de eindgebruiker (burger, cliënt, patiënt, mantelzorger, zorgverlener, arts, sterilisatieafdeling etc.) kunnen organiseren en inbrengen, bijvoorbeeld de UMC's, zorginstellingen zoals Pieter van Foreest, Sophia Revalidatie, Rijndam Revalidatie centrum of Reinier de Graaf. Dit kunnen ook patiëntenorganisaties of gemeenten zijn.
5. Projecten richten zich op het oplossen van een breed gedragen klinische of maatschappelijke behoefte. Onderdeel van de projecten is ook het (breed) verspreiden van

de resultaten zodat de impact verder rijkt dan alleen bij de betreffende eindgebruiker(organisatie).

6. Kennis en ervaring worden actief gedeeld met andere partijen. Daarbij is het lab voldoende zichtbaar in de regio (door bijvoorbeeld het aanbieden van workshops en events die open staan voor deelname van bedrijven die (nog) geen partner zijn (deze workshops en events hoeven niet gratis te zijn).
7. Er is een goede aansluiting bij kennisinstellingen (hogescholen, universiteiten, UMC's).
8. Er is een vaste infrastructuur in het lab in lijn met de ambitie, die ingezet kan worden in projecten.
9. Er is een voldoende stabiele financiële situatie:
  - er is financiering voor een coördinator, én
  - er is een team beschikbaar waar een coördinator op kan rekenen voor taken als marketing en communicatie, innovatie, organisatie en partner binding, én
  - er wordt inzicht gegeven in de financiële situatie van het afgelopen jaar.
10. Bedrijven zijn betrokken op basis van een formele samenwerking, die is vastgelegd in een overeenkomst.
11. Een lab werkt aan innovatieve projecten in lijn met de ontwikkeldoelstellingen van het innovatieprogramma ZorgTech zoals het testen en valideren van innovatieve technologische oplossingen voor cure en care, inclusief businesscase en verdienmodellen.
12. Het lab is gevestigd in Zuid-Holland.